

15. Rindermann H. Processing speed, intelligence, creativity and school performance: Testing of causal hypotheses using structural equation models / H. Rindermann, A. Neubauer // *Intelligence*. – 2004. – 32. P. 573–589.

УДК 316.662.2

Голубенко О. І.

Received June 19, 2014;

Revised July 17, 2014;

Accepted January 25, 2015.

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ НА ЦІННІСНУ СФЕРУ ТА СПОСІБ ЖИТТЯ ЛІКВІДАТОРІВ АВАРІЇ

У статті подано контент-аналіз семантичного простору відповідей учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС на питання анкети, яку ми розробили для виявлення суб'єктивної оцінки трансформаційних процесів у ціннісній сфері та сфері способу життя респондентів. Структурними компонентами дослідження цих процесів виступили такі поняття, як суб'єктивна оцінка психологічних наслідків участі у ліквідаційних роботах, суб'єктивна оцінка змін у способі життя за останні 28 років, суб'єктивна оцінка радіаційної безпеки на сьогодні, суб'єктивна оцінка ліквідаторами ставлення суспільства та держави до їх соціальної групи. Кожному з цих компонентів відповідає окремий блок запитань. Отже, аналіз семантичних груп дав нам змогу визначити відсоток людей, які з перших днів відчули емоційний дискомфорт, а також частку тих, хто майже не відчув негативних для психологічної сфери наслідків психотравматичної ситуації; простежити динаміку зміни психологічного стану, отримати уявлення щодо конструктивних і деструктивних механізмів подолання наслідків психотравматичної ситуації, якісні дані щодо змін у системі ціннісних орієнтацій; крім того, дослідити особливості трансформацій у змісті та способі життя ліквідаторів за основними сферами, а саме у сфері здоров'я, професійної діяльності, особистого життя, у соціальній сфері. У результаті контент-аналізу матеріалів анкети було підтверджено наявність змін у ціннісній сфері та способі життя ліквідаторів аварії на ЧАЕС.

Ключові слова: трансформація способу життя, анкетування, ціннісні орієнтації, аварія на ЧАЕС, семантичний аналіз.

Golubenko O. I. Content Analysis of the Chernobyl Accident's Impact on Value Sphere and Lifestyle Accident Liquidators. This article contains a content analysis of the semantic space of answers of Chernobyl accident liquidators to

questions of the author's questionnaire. Questionnaire was developed to identify subjective assessment of transformation processes in the value sphere and the lifestyle of respondents. Structural components of the proposed questionnaire were subjective assessments of psychological consequences of participation in the mitigation work, changes in lifestyle over the last 28 years, radiation safety to the date, state and society attitudes towards liquidators. Each of these components corresponds to a separate block of questions. An analysis of semantic groups allowed us to determine the percentage of people who felt emotional discomfort since the first days and proportion of those who almost did not feel negative consequences of traumatic situation for the psychological sphere and to track dynamic changes in psychological state, to get a conception regarding structural and destructive mechanisms to overcome the negative effects of traumatic situations, qualitative data on changes in the value orientations. Also this article explores the features of transformation in the content and lifestyle of liquidators for the main areas, namely in the field of health, professional life, personal life, in the social sphere. As a result of the content analysis of questionnaire materials, changes in the value sphere and in the lifestyle sphere of Chernobyl accident liquidators were confirmed.

Keywords: lifestyle transformation, questionnaire, value orientations, the Chernobyl accident, semantic analysis.

Голубенко О. И. Контент-анализ влияния Чернобыльской катастрофы на ценностную сферу и образ жизни ликвидаторов аварии. Данная статья содержит контент-анализ семантического пространства ответов участников ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС на вопросы авторской анкеты, разработанной нами с целью выявления субъективной оценки трансформационных процессов в ценностной сфере и в сфере образа жизни респондентов. Структурными компонентами исследования этих компонентов выступили такие понятия, как субъективная оценка психологических последствий участия в ликвидационных работах, субъективная оценка изменений в образе жизни за последние 28 лет, субъективная оценка радиационной безопасности на сегодняшний день, субъективная оценка ликвидаторами отношения общества и государства к их социальной группе. Каждому из этих компонентов отвечает отдельный блок вопросов. Таким образом, анализ семантических групп позволил нам выявить процентное соотношение людей, которые с первых дней почувствовали эмоциональный дискомфорт, и тех, кто почти не ощутил негативных для психологической сферы последствий психотравмирующей ситуации, а также проследить динамику изменений психологического состояния, получить представление о конструктивных и деструктивных механизмах преодоления последствий психотравмирующей ситуации, качественные данные об изменениях в системе ценностных ориентаций; кроме того, исследовать особенности трансформаций в содержании и образе жизни ликвидаторов по основным сферам, а именно по сфере здоровья, по сфере профессиональной деятельности, по сфере личной жизни, по социальной сфере. В результате

контент-анализа материалов анкеты было подтверждено присутствие изменений в ценностной сфере и в образе жизни ликвидаторов аварии на ЧАЭС.

Ключевые слова: трансформация образа жизни, анкетирование, ценностные ориентации, авария на ЧАЭС, семантический анализ.

Постановка наукової проблеми та її значення. Техногенні катастрофи є невід'ємною складовою частиною історії людства. В результаті впливу надзвичайних ситуацій такого роду на людину, окрім соматичних, психічних, психосоматичних та поведінкових розладів, відбуваються також зміни життєвого шляху, особистісної перспективи, а також деформації картини людського життя [5].

Психологічні наслідки аварії ще й сьогодні недостатньо досліджені при їх очевидності [2; 4]. Потребу удосконалити, оновити та систематизувати дані, отримані раніше, та впровадити нові дослідження сфери психологічних наслідків катастроф підтверджують, по-перше, страшні події 2011 року на АЕС Фукусіма-2 в Японії. Катастрофа, подібна до Чорнобильської, продемонструвала непередбачуваність техногенних колапсів у період, коли людство залежить від атомного генерування електроенергії. По-друге, час, що минув з моменту аварії, сприяє тому, що більш помітними стають результати впливу катастрофи на трансформацію світосприйняття, ціннісної сфери та способу життя потерпілих, а отже можна припустити, що віддаленість у часі від аварії на ЧАЕС сприяє більш об'єктивному дослідженню проблеми [6].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Ліквідаторів об'єктивно вважають категорією людей, які найбільше постраждали від аварії. Чорно-бильська катастрофа стала подією високої суб'єктивної значимості для ліквідаторів. Т. Кузьменко стверджує, що час не сприяє розв'язанню проблем ліквідаторів, а навіть навпаки – спостерігається негативна динаміка оцінки власного життя.

Важливим негативним аспектом наслідків аварії для учасників ліквідаційних робіт в останні десять років є вимушеність їх виходу на пенсію через значне погіршення здоров'я, несумісне з трудовою діяльністю. Психологічна проблема полягає у тому, що готовність припинити активну діяльність настає значно пізніше, ніж того потребує фізичний стан організму. Ця ситуація супроводжується особливо сильними переживаннями. Людина втрачає надії стосовно майбутнього покращення життя [1].

Останні дослідження психологічних особливостей ліквідаторів підтверджують наявність негативної динаміки в оцінці ліквідаторами свого життя, майбутнього, а також зміни у сфері соціальних відносин [3].

Мета статті полягає у представленні суб'єктивної картини трансформаційних процесів у ціннісній сфері та в змісті і способі життя ліквідаторів аварії на ЧАЕС.

Методи та методики. У нашому дослідженні використано анкету, яку ми розробили для визначення суб'єктивної картини постчорнобильських реалій учасників ліквідації наслідків катастрофи у віддалений період. Зокрема, за допомогою анкети ми намагалися виявити ключові напрями трансформації способу життя, світогляду та ціннісних орієнтацій респондентів унаслідок психотравматичної події. Нижче наводимо зміст анкети.

Структура анкети складається з п'яти блоків. *Перший блок* містить формальні запитання стосовно особистих даних респондентів, періоду та специфіки участі в ліквідаційних роботах на ЧАЕС. *Другий блок анкети* спрямований на дослідження суб'єктивної оцінки психологічних наслідків (змін у світогляді, ціннісних орієнтаціях респондентів) участі респондентів у ліквідаційних роботах на ЧАЕС. До другого блоку увійшли чотири відкриті запитання:

1. Опишіть Ваш психологічний стан після повернення з епіцентру катастрофи.
2. Що Ви робили для нормалізації психологічного стану?
3. Як змінився Ваш світогляд після участі в ліквідаційних роботах?
4. Вкажіть кілька Ваших особистісних якостей, які назавжди змінилися після аварії.

Третій блок анкети дав нам змогу визначити суб'єктивну оцінку змін у житті та способі життя ліквідаторів аварії:

1. Як Чорнобильська катастрофа вплинула на Ваше життя/спосіб життя?
 - Як Чорнобильська катастрофа вплинула на сферу здоров'я?
 - Як Чорнобильська катастрофа вплинула на професійну сферу?
 - Як Чорнобильська катастрофа вплинула на соціальну сферу?
 - Як Чорнобильська катастрофа вплинула на сферу особистого життя?

2. Що змінилось у Вашому житті за останні кілька років?

Четвертий блок анкети містив питання щодо суб'єктивної оцінки рівня радіаційної безпеки сьогодні та можливості повторення подібних катастроф в Україні та світі. З дослідницького погляду в цьому

блоці нас цікавить передусім, наявність або відсутність у ліквідаторів тривожного очікування небезпеки. Структура цього блоку містить чотири питання, які є інструментами різнобічного дослідження теми.

П'ятий блок складається з питань для визначення особливостей сприйняття ліквідаторами їхнього соціального статусу та оцінки респондентами ставлення держави до цієї соціальної групи.

Для аналізу семантичного простору відповідей ліквідаторів на відкриті питання анкети ми використали формалізований метод аналізу текстів – контент-аналіз, який допоміг трансформувати якісні результати на мову чисел.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В анкетуванні взяли участь 176 працівників МВС, що брали участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС у 1986–1990 роках, віком від 47 до 65 років, з вищою освітою, зі стажем роботи в МВС України понад 20 років, приблизно 85 % з яких на сьогодні є пенсіонерами МВС України.

За результатами аналізу відповідей ліквідаторів на питання анкети ми сформували смислові (семантичні) групи, кожна з яких мала власні індикатори у текстах. За допомогою методу контент-аналізу ми визначили відсотковий вклад кожної з груп у загальну структуру відповідей на запитання, а відповідно до цього вкладу також присвоїли їм ранг.

Результати контент-аналізу відповідей *першого питання* блоку («Опишіть Ваш психологічний стан після повернення з епіцентру катастрофи») включили п'ять смислових (семантичних) груп з різними типами реакцій на участь у ліквідаційних роботах: 1 ранг – психологічні реакції на травматичну подію (36,75 %); 2 ранг – тривожні думки та переживання через усвідомлення небезпечності наслідків аварії (23,53 %); 3 ранг – усвідомлення небезпечності наслідків аварії (разом з відповідними емоційними реакціями) прийшло через певний час (13,24 %); відчуття гордості та виконаного обов'язку (13,24 %); не фіксував жодних змін, нормальний (звичайний) психологічний стан (13,24 %).

Максимальний відсоток (36,75 %) розкриває смислова група психологічних реакцій на травматичну подію, що має такі індикатори, як стрес, жах, шок, тривога, тривожність, депресія, пригніченість, емоційне перенапруження тощо. Друге місце за відсотковим вкладом належить семантичній групі «тривожні думки та переживання внаслідок усвідомлення небезпечності наслідків аварії» (23,53 %), що

містить у собі такі смислові одиниці: тривога та переживання за рівень радіаційної безпеки в м. Києві та області, за своє здоров'я та здоров'я близьких, солдат (підлеглих) та колег, тривожні думки щодо істотного погіршення фізичного стану тощо. Щодо семантичних груп, які увійшли до третього рангу, ми вважаємо, що слід звернути увагу на групу «усвідомлення небезпечності наслідків аварії (разом із відповідними емоційними реакціями) прийшло через певний час» (13,24 %). Важливо зазначити, що участь у ліквідаційних роботах не супроводжувалася достатнім інформаційним підкріпленням. Це ще більше сприяло тому, що психотравматичний вплив аварії на ЧАЕС мав пролонгований характер.

Аналіз відповідей на це запитання дав нам змогу дослідити суб'єктивну оцінку психологічного стану ліквідаторами, визначити частку людей, які відчували з перших днів емоційний дискомфорт, а також частку тих, хто майже не відчув негативних для психологічної сфери наслідків психотравматичної ситуації, а також простежити динаміку зміни психологічного стану.

Визначення семантичного змісту відповідей на *друге питання* блоку («Що Ви робили для нормалізації психологічного стану?») допомогло нам отримати уявлення щодо конструктивних і деструктивних механізмів подолання ліквідаторами наслідків психотравматичної ситуації. Отже, відповіді респондентів розподілилися таким чином: 1 ранг – конструктивні методи подолання наслідків психотравматичного впливу аварії на ЧАЕС (47,45 %); 2 ранг – нічого особливого не робив (22,04%); 3 ранг – стаціонарне і амбулаторне лікування (16,95 %); 4 ранг – деструктивні методи подолання наслідків психотравматичного впливу аварії на ЧАЕС (13,56 %).

Розглянемо більш детально кожен із семантичних груп. До конструктивних (47,45 %) ми віднесли такі методи нормалізації психологічного стану, як спорт, читання, відпочинок/відпустка, дозвілля із сім'єю, рефлексія тощо; до деструктивних (13,56%) – вживання алкоголю та розваги з уживанням алкоголю. Щодо семантичної групи «стаціонарне та амбулаторне лікування», то тут мають місце семантичні одиниці «пройшов курс реабілітації», «перебував на стаціонарному лікуванні», «вживав заспокійливі препарати». Значну частку відповідей, що входять до групи «нічого особливого не робив» (22,04 %), можна пояснити наявністю відповідних груп у семантичному просторі відповідей на перше запитання, а саме «усвідомлення небезпечності наслідків аварії (разом з відповідними емоційними реакціями) прийшло

через певний час (13,24 %)», «не фіксував жодних змін, нормальний (звичайний) психологічний стан (13,24 %)». Загалом можна констатувати досить високий рівень психологічної готовності ліквідаторів до участі в подоланні наслідків надзвичайних ситуацій на момент катастрофи.

Контент-аналіз *третього питання* блоку («Як змінився Ваш світогляд після участі в ліквідаційних роботах?») демонструє нам такий розподіл відповідей: 1 ранг – зміни відбулися в ціннісній сфері (22,8 %); 2 ранг – не фіксував жодних змін (21 %); 3 ранг – зміни у ставленні до людей (17,55 %); 4 ранг – зміни відбулися у смисловій сфері (10,53 %), змінилося ставлення до атомної енергетики (10,53 %); 5 ранг – зникла довіра до держави та державних органів (8,78 %); 6 ранг – зміни відбулися у всіх сферах (7,05 %); 7 ранг – змінилося ставлення до природи (1,76 %).

Отже, зміни в світогляді ліквідаторів унаслідок аварії розподілилися за групами, що мають відповідні індикатори. Максимальний відсоток (22,8 %) розкриває категорія «зміни в ціннісній сфері», до якої входять такі семантичні одиниці, як відповідальність, терпимість, старанність тощо. Наступна група ліквідаторів не фіксувала жодних змін у світогляді після аварії (21 %). Семантична група «зміни в ставленні до людей» (17,55 %) містить такі показники, як «віра в людину», «покращення ставлення до народу»; «почав краще розуміти людей», «почав розуміти, як поводить себе людина у скрутних ситуаціях» тощо. Індикатори семантичної групи «зміни у смисловій сфері» (10,53 %) є такими: «задумався над сенсом життя», «усвідомив рівень незнання», «почав ставитися до життя простіше».

Використовуючи дані, отримані під час аналізу відповідей на *третє питання* анкети, ми дослідили суб'єктивну оцінку ліквідаторами змін у їх ціннісно-смисловій сфері та отримали якісні дані щодо змін у системі ціннісних орієнтацій.

Четверте питання блоку («Напишіть кілька Ваших особистісних якостей, які назавжди змінилися після аварії») розкриває зміст тих змін в особистісній сфері ліквідаторів, що фіксувалися ними після участі в роботі по подоланню наслідків аварії на ЧАЕС, визначає позитивний і негативний контекст цих перетворень, а також дає можливість простежити за змінами в ціннісній структурі ліквідаторів внаслідок аварії.

Розподіл одиниць семантичного простору відповідей на це питання відбувся за такими смисловими групами: 1 ранг – особистісні

якості, які позитивно впливають на ефективність професійної і повсякденної діяльності (48 %); 2 ранг – особистісні якості, які позитивно впливають на ефективність взаємодії з оточенням (25 %); 3 ранг – особистісні якості, які впливають на формування позитивного ставлення до життя та світу; 4 ранг – особистісні якості, які впливають на формування негативного ставлення до життя та світу (10,5 %).

Підсумовуючи результати контент-аналізу семантичного простору відповідей на питання *другого блоку* анкети, метою якого є визначення суб'єктивної оцінки ліквідаторами психологічних наслідків катастрофи, а саме змін у їхньому світогляді, у ціннісно-смысловій структурі, ми можемо стверджувати про наявність досить значного впливу на психологічну сферу факту участі в ліквідаційних роботах.

Наступний, *третій*, блок анкети спрямований на вивчення змін у змісті та способі життя ліквідаторів аварії на ЧАЕС. Враховуючи специфічний формат *першого запитання* третього блоку анкети («Як Чорнобильська катастрофа вплинула на Ваше життя/спосіб життя? Як Чорнобильська катастрофа вплинула на сферу здоров'я? Як Чорнобильська катастрофа вплинула на професійну сферу? Як Чорнобильська катастрофа вплинула на соціальну сферу? Як Чорнобильська катастрофа вплинула на сферу особистого життя?»), ми вважаємо доцільним для більшої зручності подати результати контент-аналізу семантичного простору відповідей ліквідаторів у вигляді гістограми (рис. 1).

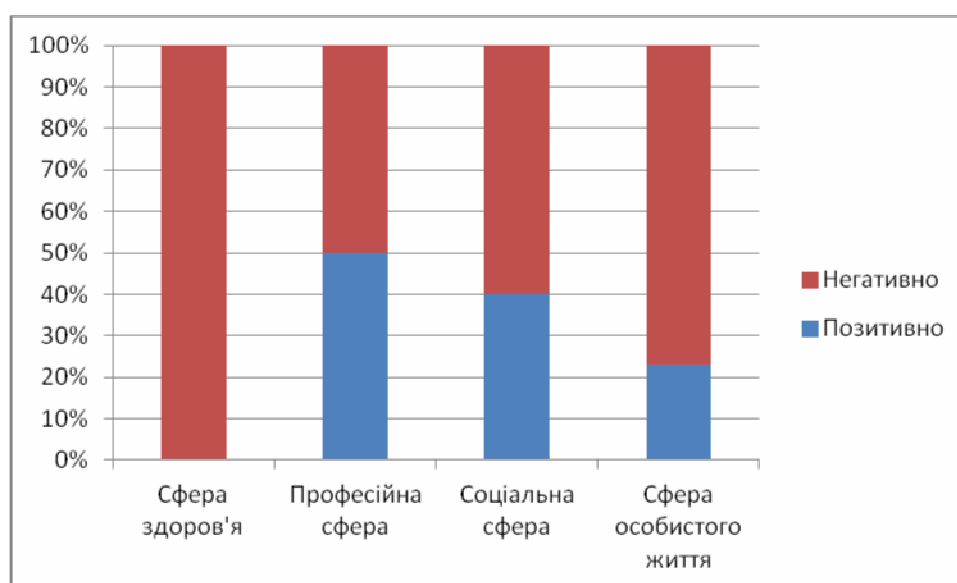

Рис 1. Результати контент-аналізу семантичного простору відповідей на запитання «Як Чорнобильська катастрофа вплинула на Ваше життя/спосіб життя?»

Як бачимо з гістограми, ліквідатори оцінюють вплив аварії на своє життя як переважно негативний. Розглянемо індикатори, які увійшли до кожної з груп. Сфера здоров'я: 100 % – аварія вплинула негативно, серед яких 69 % – здоров'я погіршилося, 18 % – здоров'я погіршилося критично; також мали місце такі відповіді, як «став інвалідом», «захворів на онкологію», «отримав каліцтва» тощо – 13 %. Відповіді ліквідаторів щодо впливу аварії на їх професійну сферу розподілилися порівну між негативними і позитивними змінами. Індикаторами позитивних змін виступають такі словосполучення, як «поштовх в кар'єрі», «отримав важливий досвід», «просування по службі». Водночас індикаторами негативних змін є «складнощі в роботі», «ранній вихід на пенсію», «звільнення в запас» тощо. Отже, ми бачимо, що ліквідаторам властиво оцінювати вплив аварії на спосіб свого життя як переважно негативний.

Контент-аналіз другого питання третього блоку («Що змінилося у Вашому житті за останні кілька років?») дав нам менш лаконічний матеріал. Тому ми виділили десять смислових груп, що визначають характер життєвих змін, зокрема: 1 ранг – погіршилося здоров'я (32 %); 2 ранг – жодних змін (19,15 %); 3 ранг – зміни пов'язані із сім'єю, дітьми та онуками (10,63 %); 4 ранг – позитивні зміни у сфері діяльності (8,52 %); 5 ранг – вийшов на пенсію (8,45 %); 5 ранг – зміни, пов'язані із сім'єю, зі шлюбом (4,25 %), постарішав (4,25 %), зміни, пов'язані з погіршенням державного соціального патронажу (4,25 %); позитивні зміни у світогляді (4,25 %); втратив інтерес до життя, зменшилося коло спілкування (4,25 %).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аварія на ЧАЕС – психотравматична подія, яка вплинула на все життя ліквідаторів її наслідків. Суб'єктивна оцінка спрямованості такого впливу на спосіб життя цієї групи має переважно негативний характер, проте ліквідатори констатують протилежну ситуацію в ціннісній сфері. Значна частка респондентів визначає досвід, отриманий на ЧАЕС, як корисний та важливий.

Дані, отримані унаслідок контент-аналізу анкети, не тільки дають нам змогу визначити загальну спрямованість впливу аварії на ціннісну сферу та спосіб життя, а й поглиблюють наші уявлення щодо змістового аспекту проблеми. Перспективи подальшого дослідження ми вбачаємо в комплексній інтерпретації якісних (матеріали анкету-

вання) і кількісних (матеріали тестових методик) результатів за цією темою, а також у визначенні змін у ціннісній сфері ліквідаторів унаслідок аварії, які стали чинниками трансформації їхнього способу життя.

Література

1. Кузьменко Т. М. Особливості життєвих орієнтацій ліквідаторів аварії на ЧАЕС : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.03 / Кузьменко Т. М. ; НАН України. Ін-т соціології. – К., 2002. – 17 с.
Kuzmenko T. M. Osoblivosti zhittyevih oriyentaciy likvidatoriv avariyi na ChAES [Features of life orientations of the Chernobyl accident liquidators] : aftoref. dis. ...kand. social. nauk : 22.00.03 / T. M. Kuzmenko ; NAS of Ukraine. Institut of sociology. – K., 2002. – 17 s.
2. Моляко В. А. Психологические последствия Чернобыльской катастрофы / В. А. Моляко ; Общество «Знание» Украины, Украинский дом экономических и научно-технических знаний. – К. : Знання, 1996. – 32 с.
Molyako V. A. Psihologicheskie posledstviya Chernobilskoj katastrofi [Psychological consequences of the Chernobyl disaster] / V. A. Molyako ; Obshchestvo «Znanie» Ukraini, Ukrainskiy dom ekonomicheskikh i nauchno-tehnicheskikh znaniy. – K. : Znannia, 1996. – 32 s.
3. Панченко О. А. Особливості психологічної діагностики та корекції осіб, постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС / О. А. Панченко, Л. В. Панченко, І. Ю. Басараб // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2010. – № 6. – С. 75–82.
Panchenko O. A. Osoblyvosti psykhologichnoyi diahnostyky ta korektsiyi osib, postrazhdalykh vnaslidok avariyi na ChAES [Features psychological diagnosis and correction of victims of the chernobyl accident] / O. A. Panchenko, L. V. Panchenko, I. Yu. Basarab // Problemy ekstremal'noyi ta kryzovoyi psykhohohiyi. – 2010. – № 6. – S. 75–82.
4. Скребець В. О. Екологічна свідомість в умовах наслідків техногенної катастрофи: форми прояву, деформації, адаптогенез / В. О. Скребець // Наука і освіта. – 2002. – № 6. – С. 19–28.
Skrebec V. O. Ekologichna svidomist v umovah naslidkiv tehnogennoyi katastrofi: formi proyavu, deformaciyi, adaptogenez [Ecological consciousness in the aftermath of technogenic catastrophe: forms of manifestation, deformation, adaptogenesis] / V. O. Skrebec // Nauka i osvita. – 2002. – № 6. – S. 19–28.
5. Табачников С. И. Психосоматические расстройства и постчернобыльский синдром / С. И. Табачников, С. В. Титиевский // Doctor. – 2002. – № 6. – С. 14–16.
Tabachnikov S. I. Psikhosomaticheskiye rasstroystva i postchernobyl'skiy sindrom [Psychosomatic disorders and post-chernobyl syndrome] / S. I. Tabachnikov, S. V. Titiyevskiy // Doctor. – 2002. – № 6. – S. 14–16.
6. Яковенко С. І. Теорія і практика психологічної допомоги потерпілим від катастроф (на прикладі постчорнобильської ситуації) : автореф. дис. ... д-ра

психол. наук : 19.00.01 / Яковенко С. І. ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 1998. – 34 с.

Yakovenko S. I. Teoriya i praktika psihologichnoyi dopomogi poterpilim vid katastrof (na prikladi postchornobilskeyi situaciyi) [Theory and practice of psychological assistance to victims of disasters (for example, post-chernobyl situation)] : aftoref. dis. ... d-ra psihol. nauk : 19.00.01 / S. I. Yakovenko ; Intitut psihologoyi im. G. S. Kostyuka APN Ukrayini. – K., 1998. – 34 s.

УДК 159.9.01

Ю. Д. Гундертайло
Received June 19, 2014;
Revised July 17, 2014;
Accepted January 25, 2015.

ОСОБИСТІСНА МІФОЛОГІЯ У ВИМІРІ ЖИТТЄВОГО СВІТУ

Постнекласичний спосіб буття суспільства в епоху глобалізації диктує потребу глибокого вивчення внутрішнього світу особистості, що зумовлює поглиблений інтерес до концепції життєвого світу. В статті вперше розглянуто феномен особистісної міфології як фундамент життєвого світу особистості. Особистісна міфологія визначається як складна самоорганізована система конструктів особистих міфів, що вибудовує фундамент життєвого світу особистості, структурує психологічний час та творить психологічний простір. Особистісна міфологія конституює ціннісну сферу особистості, упоряджує її перцептивну діяльність, визначає її самосприйняття. Майбутнє особистості формується завдяки процесу міфологізації – пошуку міфологем, котрі здатні поєднати межі особистого досвіду людини з невідомими реаліями нових процесів та подій. Показано, що особисті міфи творять унікальність особистості, виокремлюючи з соціально-культурного середовища певні фрагменти, які складаються в неповторну комбінацію сприймання, переживання та конструювання власного світу. Психотерапевтична робота в таких напрямках як арт-терапія чи символ драма, де клієнт працює у власному символічному полі, показує, що фігури життєвого світу можуть мати ірраціональну природу, що існує поза межами повсякденності в глибинах несвідомого. Значущі стосунки, які є простором життєвого світу, можуть наповнюватися специфічними нереальними фігурами, детермінуючи повсякденні практики особистості, їх зміст. Особистісна міфологія виступає підґрунтям формування психологічного часу особистості, задає його структуру та межі. З'ясовано, що особистісна міфологія виконує такі функції в життєвому світі особистості, які подібні до функцій міфології у культурі: аксіологічна